

28.02.2023

Група №24

Урок №27

Тема уроку: Мовна стійкість як ключова риса національномовної особистості

Мета уроку: Мета уроку: обґрунтувати важливість значення мови, зокрема рідної, у формуванні духовного світу людини, а також як найважливішого засобу самовираження людської індивідуальності; розвивати вміння висловлювати власну думку; виховувати національно мовну особистість.

Мова — основна ознака національної ідентичності, культури й історії народу.

Краса і сила рідної мови таїться не в її фонетичних перевагах і, поготів, не в її привілейованому, зверхньому становищі супроти інших мов, якщо це десь трапляється, а у здатності впливати на почуття людини, будити в ній хороші благородні почуття, змушувати бриніти найтонші струни людської душі (С. Тельнюк).

За останні триста років **українська мова** зазнала стільки утисків та обмежень, скільки жодна мова світу. Було видано близько 400 указів, директив, циркулярів, постанов, що забороняли друкування книг і преси, викладання українською в навчальних закладах. Найвідомішими є **Валуєвський циркуляр (1863)** й **Емський указ (1876)**.

Саме тому українці почали втрачати свою **мовну стійкість**, що загрожує українській мові зникненням.

Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову. Ми повинні бути свідомі того, що мовна проблема для нас актуальна і на початку XIX століття. І якщо ми не схаменемося, то матимемо дуже невтішну перспективу (Л. Костенко).

Мовна стійкість — намір та поведінка особистості чи групи людей спрямовані на послідовне, непохитне користування в щоденному спілкуванні певною мовою чи мовними засобами, незалежно від мови співрозмовника.

В статті 10 Конституції України записано, що державною мовою в Україні є українська мова.

Одним із найперших це поняття досліджував український соціолінгвіст Орест Ткаченко, доповнивши ним поняття «мовної стабільності» (англ. Language stability), що характеризує стан мови. За його словами:

Втративши свою мовну стабільність, народ завдяки мовній стійкості може

поступово повернути їй свою мовну стабільність, навіть зміцнити її.

Втративши мовну стабільність і не маючи або не виробивши мовної стійкості, народ може втратити навіть найстабільнішу і найвпливовішу, найпоширенішу свого часу у світі мову, про що свідчать долі таких колись поширених світових мов, як давньоєгипетська, шумерська, аккадська (ассиро-вавилонська), хетська, що стали мертвими і тепер відомі лише з пам'яток.

На думку Ореста Ткаченка, **головні джерела, що живлять мовну стійкість:**

- національна традиція,
- національна свідомість та солідарність,
- національна культура,
- національний мир і співробітництво з іншими народами.

Стійкість до вживання української мови називають **українськомовною стійкістю**.

Стан мовної стійкості в Україні

Деякі дослідження виявляють занижений рівень мовної стійкості українців порівняно з російським населенням України, що, відповідно, загрожує українській мові зникненням.

Так, за розвідкою Тетяни Бурди (1999), 83,2 % молодих українців Києва при звертанні до них українською також відповідають українською. Але при звертанні до них російською мовою 90,6 % респондентів-українців переходить на російську. У той же час, росіян в Україні характеризує висока мовна стійкість: вони переважно відповідають російською і коли до них звертаються російською (98,2 %), і у відповідь на звертання українською (95,3 %).

Мовна стійкість у художній літературі

Один з ранніх прикладів українськомовної стійкості знаходимо у поемі Тараса Шевченка «Сон»:

Штовхаюсь я; аж землячок,

Спасибі, признався,

З циновими гудзиками:

«Де ты здесь узялся?»

«З України». — «Так як же ти
Й говорить не вмієш
По-здешньому?» — «Ба ні, — кажу, —
Говорить умію,
Та не хочу». — «Экой чудак! ...»

Вправи:

1.Скласти синонімічні ряди до слів хвилюватися та швидко

ПРИКЛАД. Іти – простувати, прямувати, мандрувати, топати, тупцяти, тупцювати, тупати; крокувати, ступати; шпацирувати, маршувати; цибати; дефілювати; юрмитися;валити; пливти, плинути; віятися; чимчикувати, полинати; теліпатися, телющитися; дріботіти; пертися, тарабанитися; вибиратися; виметнутися; вислизати; віддалятися; пробиватися, прослизати; прокрадатися; пірнати; пхатися; прибувати; приволікатися; прителіпатися; прибиватися; нагодитися; добиратися.

2. - Доберіть кожен по 1 епітету до слова «мова».(рідна, материнська, державна і т.д.) і складіть речення.

Рідномовні обов 'язки в стосунку до чужинців

1. Шануй чужу мову, але вимагай і від чужинців так само шанувати й твою мову

2. Перед впливовим чужинцем ніколи не ховай своєї народности й сміло борони свою і рідну мову.

3. Живучи серед чужинців, сміло розмовляй зі своїми скрізь: на вулиці, в публічних домах, в вагоні, в трамваї й т. ін тільки своєю рідною мовою, бо тільки національно несвідомий ховається перед чужинцями з своєю рідною мовою.

4. Приходячи до дому чужинця, говори його мовою. Але коли до тебе приходять чужинець, що розуміє твою мову він мусить ушанувати твій дім, і й ти розмовляй із ним своєю рідною мовою.

5. Заходячи до чужої крамниці на твоїй землі, ! говори тільки своєю рідною мовою. Як тебе не зрозуміють, піди до іншої й купи там, де тебе зрозуміють. Це право твоє.

6. Продаючи речі своєї праці на своїй землі, розмовляй з покупцями тільки своєю рідною мовою. Якщо тебе не зрозуміють, продай том у хто ; тебе зрозуміє. Це право твоє.
7. Коли до тебе на твоїй землі звертається хто з запитом чужою мовою, а ти не маєш переконання, що він твоєї мови не розуміє, відповідай йому своєю рідною мовою.
8. Кожний свідомий громадянин, говорячи з чужинцем або пишучи в чужомовних виданнях, мусить боронити правди й добра свого народу.

Зверни увагу!

Від 16 січня 2021 року набула чинності **стаття 30 Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної»**. Вона говорить, що мовою обслуговування споживачів в Україні є **державна мова**. Відтак інформація (в усній чи письмовій формі) про товари та послуги на території України надається **українською**.

В Україні введено посаду **Уповноваженого із захисту державної мови**, або **«мовного омбудсмена»**, завданнями якого є **захист української мови як державної та захист права громадян України** на отримання державною мовою інформації та послуг у сферах суспільного життя, визначених Законом, на всій території України і усунення перешкод та обмежень у користуванні державною мовою.

Домашнє завдання:

- опрацювати конспект;
- Напишіть поради, як зміцнювати українськомовну стійкість у сучасній Україні

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

tanita.yar2018@gmail.com

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.